



probos

● *Bosbouw: 300 jaar voortrekker in duurzaamheid*

Duurzaamheid is een immens populaire term. Weinig mensen weten dat het oorspronkelijk een term is uit de bosbouw. Dit jaar is het precies 300 jaar geleden dat de Duitse bosbouwer Hans Carl von Carlowitz de term Nachhaltigkeit oftewel duurzaamheid introduceerde. Pas sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw kreeg het begrip ook bekendheid buiten de bosbouw.

Bosbouw: 300 jaar voortrekker in duurzaamheid

Sylvicultura oeconomica

In 1645 werd Hans Carl von Carlowitz geboren in de buurt van Chemnitz (Duitsland). Als lid van een familie van vermaarde bosbouwers werd hij in 1711 benoemd tot Oberberghauptmann, de belangrijkste functie binnen de mijnbouw. In de mijnbouw werden grote hoeveelheden hout gebruikt. Als gevolg van de dertigjarige oorlog (1618-1648) waren veel Duitse bossen echter leeg gekapt en heerste er een grote houtschaarste. Ook de mijnbouw had problemen met haar houtvoorziening. Dit bracht Von Carlowitz ertoe om zijn boek *Sylvicultura oeconomica* te publiceren. Dit inmiddels beroemd geworden bosbouwkundige standaardwerk verscheen in 1713. Van Carlowitz riep in zijn boek op om bossen te herplanten en om bovendien niet meer hout te kappen dan er bijgroeit. De belangrijkste drijfveer hierbij was om houtschaarste voor toekomstige generaties te voorkomen. Hierbij introduceerde hij de term duurzaamheid: "...eine solche Conservation und Anbau des Holzes anzustellen, dass es eine continuierliche beständige und **nachhaltige** Nutzung gebe...". Het begrip 'nachhaltigkeit' werd daarna breed opgepakt in de Duitse bosbouw om een continue houtoogst te garanderen, onder andere dankzij de inbreng van beroemde Duitse bosbouwers als Georg Ludwig Hartig en Heinrich Cotta.

Nederlandse inbreng

Von Carlowitz was niet de eerste die publiceerde over houtschaarste en de noodzaak om bos te planten. Hij werd een halve eeuw eerder voorafgegaan door John Evelyn toen deze *Sylva, or A Discourse of Forest-Trees and the Propagation of Timber in His Majesty's Dominions* schreef. Dit boek wordt algemeen gezien als het oudste

bosbouwboek ter wereld. Von Carlowitz moet dit standaardwerk zeker gekend hebben en wellicht als voorbeeld hebben gebruikt. Een belangrijke aanleiding voor het verschijnen van dit boek was de grote behoefte aan eikenhout voor de Britse scheepsbouw. En daar komt toch even Nederland in het verhaal voor, want Engeland had uiteraard meer en grotere schepen nodig om de hegemonie van Nederland op de wereldzeeën te doorbreken en daarmee een eind te maken aan de Nederlandse Gouden Eeuw. Een paar jaar later zou Michiel de Ruyter de Engelse vloot een zware slag toebrengen op de Theems en het Engelse vlaggenschip meenemen naar Holland.

Internationale bosbouwterm

De in het begin van de negentiende eeuw opgerichte bosbouwopleidingen in Tharandt en Eberswalde lokten vele buitenlandse studenten naar Duitsland. Binnen deze opleidingen waren de denkbeelden van Von Carlowitz inmiddels gemeengoed geworden. De jonge bosbouwers uit alle delen van de wereld raakten zo bekend met de term duurzaamheid. Snel kwam het toen tot vertalingen, zoals bijvoorbeeld "principe du rendement soutenu" in het Frans en "sustained yield forestry" in het Engels. Zo werd duurzaamheid een internationaal bosbouwkundig begrip.

U vindt duurzaamheid eigentijds?

Wij ook – al 300 jaar.

BOSBOUW
Van nature vooruitkijkend

Doorbraak buiten de bosbouw

Ongeveer 250 jaar lang kwam het woord duurzaamheid alleen voor in de vocabulaire van bosbouwers. De Club van Rome komt de eer toe om de term als eerste in de politieke arena te hebben gelanceerd. Pas vanaf 1987 kreeg de term brede bekendheid toen de commissie Brundtland de term 'duurzame ontwikkeling' als centraal begrip gebruikte in haar invloedrijke rapport *Our common future*. Hierbij werd het gedefinieerd als: "een ontwikkeling die aansluit op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen." Deze definitie

sluit nauw aan bij de oorspronkelijke uitleg door Von Carlowitz.

Er wordt tegenwoordig over duurzaamheid gesproken als er sprake is van een balans tussen sociale aspecten, ecologie en economie (People Planet Profit). Von Carlowitz legde vooral de nadruk op de noodzaak van een continue houtoogst en houtvoorziening, maar in *Sylvicultura oeconomica* onderkende hij ook al de sociale, ecologische en esthetische waarden van bos. Zo schrijft hij bijvoorbeeld dat bossen van belang zijn voor het levensonderhoud van de bevolking: "sattsam Nahrung und Unterhalt der armen Unterthanen".

Duurzaamheid geoperationaliseerd

Duurzaamheid wordt in de bosbouw al eeuwen toegepast als leidraad voor continue houtoogst. Aan het eind van de vorige eeuw werd er vanuit de maatschappij steeds meer aandacht gevestigd op de ecologische en sociale waarden van bos. Als reactie hierop zijn in 1993 door de Forest Stewardship Council (FSC) tien principes voor duurzaam bosbeheer opgesteld. Deze principes zijn uitgewerkt tot een boscertificeringssysteem, waarmee de term duurzaamheid concreet toepasbaar werd gemaakt. Inmiddels zijn er naast FSC ook andere certificeringssystemen ontstaan, waarvan PEFC de belangrijkste is.

Voortrekkersrol

Op steeds meer plekken in de maatschappij vindt de term duurzaamheid ingang. In toenemende mate wordt duurzaamheid door bedrijven en overheden ingebed in hun bedrijfsvoering. Bosbouwers hebben aan de basis gestaan van deze ontwikkeling en vervullen tot op de dag van vandaag een voortrekkersrol bij de praktische implementatie van duurzaamheid. Bosbouwers streven ernaar

om, geheel in de geest van Von Carlowitz, zo goed mogelijk alle wensen vanuit de samenleving een plaats te geven in het bos, nu en in de verre toekomst. De bosbouw wil zo een voorbeeldfunctie blijven vervullen op het gebied van duurzame ontwikkeling.

Patrick Jansen



De titelpagina van het beroemde boek *Sylvicultura oeconomica*. (TU Freiburg)



Hans Carl von Carlowitz (1645-1714) introduceerde de term duurzaamheid in 1713 als bosbouwkundig begrip.

Certificering in Nederland

Door de certificering van bosbeheer probeert de bossector de duurzaamheid ervan aan te tonen. In Nederland zijn twee systemen actief, namelijk PEFC en FSC. De Nederlandse PEFC standaard voor duurzaam bosbeheer is in december 2012 goedgekeurd en de verwachting is dat de eerste certificaten vanaf begin 2014 aan bosbeheerders zullen worden uitgereikt. De eerste FSC certificaten die in Nederland werden uitgereikt waren gebaseerd op de internationale standaard, maar sinds 2007 is er een Nederlandse FSC standaard beschikbaar. Op dit moment is bijna 170.000 hectare bos FSC gecertificeerd, oftewel zo'n 47% van het Nederlandse bosareaal. Momenteel wordt gewerkt aan de (verplichte) herziening van de Nederlandse FSC standaard. Vanuit de bossector wordt er op aangedrongen om de bureaucratie van het systeem sterk terug te dringen en de aandacht meer te leggen op de uitvoering van het bosbeheer zelf. Ook wordt er op aangedrongen om de Nederlandse standaard beter aan te laten sluiten op de beheerpraktijk. Hierbij wordt de Britse standaard, UK Woodland Assurance Standard (UKWAS), als voorbeeld genoemd. FSC Nederland heeft aangegeven deze aspecten serieus mee te nemen in de herziening.



Symposium

“300 jaar duurzaamheid: van nature vooruitkijken”

13 december 2013

Kasteel Groeneveld te Baarn



Dit jaar is het precies 300 jaar geleden dat de Duitse bosbouwer Hans Carl von Carlowitz, in een periode van ernstige leegroof van de Europese bossen, de term duurzaamheid (“Nachhaltigkeit”) introduceerde. Duurzaamheid als noodzakelijk principe om bossen te behouden voor de toekomstige generaties, waarbij hout geoogst kon blijven worden. In de eeuwen die volgden is de boodschap van Von Carlowitz de inspiratie geweest voor vele bosbouwers en is een grondig herstel van het bosareaal in Europa ingezet. Toen de term in de tweede helft van de vorige eeuw werd opgepakt door de Club van Rome en vooral door de Brundtland Commissie, kreeg het de brede internationale betekenis die het nu heeft. Duurzaamheid is sinds die tijd ook binnen andere sectoren steeds meer gemeengoed geworden.

Programma

- 12.30 Ontvangst met lunch
13.00 Interactieve bosexkursie (laarzen mee!)
14.45 Opening door dagvoorzitter:
Hans Voortman (Triodos bank)
15.00 **Ulrich Grober** (wetenschapsjournalist en auteur van o.a. "Sustainability; a cultural history")
300 jaar duurzaamheid
15.30 **Sylvo Thijsen** (directeur Staatsbosbeheer)
Duurzaamheid: natuur geeft energie
16.00 Pauze
16.30 **Frank van Ooijen** (directeur duurzaamheid en communicatie, FrieslandCampina)
Samen naar 2020 en verder
17.00 **Prof. Dr. Michael Braungart** (de aartsvader van het cradle-to-cradle principe)
Duurzaamheid anders bekeken
17.30 Afsluiting & Borrel
Meer informatie over het programma en sprekers op www.probos.nl
kosten € 35,- (incl. excursie en lunch vooraf)
aanmelden mail@probos.nl (graag vermelden of u gebruik maakt van de lunch/exkursie)

Er geldt een maximaal aantal deelnemers op basis van binnenkomst van aanmelding



Stichting Probos heeft in haar reeks bosaffiches het vierde exemplaar gericht op de 'viering' van 300 jaar duurzaamheid. Deze poster (A2 formaat) is tegen verzendkosten te bestellen via www.probos.nl.